

Ljudski tednik.

Neodvisno glasilo slovenskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Cena za Jugoslavijo: **20 Din za celo leto.**

Za inozemstvo 50 Din za celo leto.

Posamezne številke stanejo po 1 Dinar.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, Sodna ulica šte. 5.

Telefon št. 423.

==== Rokopisi se ne vračajo. ====

Dr. Ivan Šusteršič ob svoji 60 letnici.

Prejeli smo nastopno pismo, ki ga objavljamo v celoti:

Gospod urednik!

Povodom moje šestdesetletnice ste me presenetili s slavnostno številko. Jasno mi je, da so se tako dogovorili moji prijatelji. Bog plačaj njihov blag namen!

Visoko cenim plemenite intencije svojih prijateljev in globoko sem hvaležen. Bog plačaj! **Boli me pa vsaka hvala.** Človeška hvala je ravno toliko vredna, kot človeška graja. Ne ena in ne druga ne spremeni nič na stvari sami. Kar je bilo, je bilo. Če mi je bilo naklonjeno v življenju kaj dobrega storiti, **hvala Bogu!** Če sem pa kaj slabega storil, delam pokoro in za to zopet: **Hvala Bogu!**

Pustimo preteklost, ki leži za današnji svet daleč za nami. »Hvaležnosti« nisem nikdar pričakoval, zato nisem bil prav nič presenečen, ko je prišlo, kar je prišlo. Preteklost je mrtva, sedajnost živi in reklamira svoje pravice. Služimo sedanjosti, pripravljajmo prihodnost in ne delajmo si preglavic radi preteklosti.

Prisrčen pozdrav vsem zvestim prijateljem!

V Ljubljani, 31. maja 1923.

Dr. Ivan Šusteršič.

Judenburške žrtve.

Preteklo soboto so bila z velikimi častmi položena v domačo zemljo trupla tistih vojakov nekdanjega 17. pešpolka, ki so bili leta 1918. radi »punta« v Judenburgu ustreljeni.

Prav je, da slavi jugoslovanski narod te može. Saj so svoje domoljubje plačali s svojim mladim življenjem. Prinesli so največjo žrtev, ki jo človek more prinesiti, za svoje narodne uzore! Pred takim martirijem se mora klanjati vsakdo, ki plemenito čuti. Kdor žrtvuje najdražje, kar ima, svoje življenje in celo mlado življenje z vsemi upi in nadami, za svoje idealno **prepričanje**, ta je plemenit človek in blagor narodu, ki ima mnogo takih mož. Smrt vsakega takega človeka je istovetna z zmago človečanstva nad kakoršnjimikoli sponami in to je trajen dobiček, ki prihaja v prid celokupnosti. Skušnja uči, da ni velikega napredka človečanstva brez takih žrtev. Veliki, epohalni napredek gre preko trupel junakov, herojev. Kot take heroje opravičeno častimo judenburške žrtve in narod bi bil hudo grešil proti sebi in svoji časti, proti svojemu lastnemu blagru ter svoji prihodnosti, če bi bil opustil slavlje, katero je njegova sveta dolžnost. **Slavlje je bilo lepo, veličastno, splošno. Udeležil se ga je v resnici ves narod** in to nam vzbuja opravičeno zadoščenje. Čast spominu narodnih žrtev, čast narodu, ki jih dostojno slavi!

Ali so bili pokojniki »puntarji zoper legitimno oblast«? Mi smo zadnji, ki bi metali kamenje na tiste, ki so ostali zvesti nekdanji legitimni oblasti, dokler je obstajala, pa tudi zadnji, ki bi našli le besedi-

co graje proti onim, ki so v prekipečih narodnih čustvih našli opravičenost, da vržejo svoja trupla proti formalni legitimnosti — in so obdržali prav, četudi šele po smrti. Nasprotno, mi jih hvalimo in slavimo kot svoje vrste velmože. **Velik je človek, kateri je v stanu žrtvovati svoje življenje za idejo.** To kaže poštenost njegovega stremljenja in prepričanja. Pa tudi njegovo moško doslednost, ki se ne ustavi pred nobeno oviro.

Kaj je »legitimna oblast«? Tista oblast, ki efektivno izvršuje gospodstvo v državi in je v stanu obdržati se na svojem mestu zoper vsako protivno nasilje. Ko so padle judenburške žrtve, je bil stari režim že v agoniji. Cesar mnogi in mnogi še niso spoznali, to so gledali v duhu »uporni« vojniki v Judenburgu in so zastavili svoje življenje za **resničnost svoje vizije.** V vsakem takem heroju živi kos preroka. Instinktivno čuti, da se pričinja izvrševanje tajinstvenih načrtov Previdnosti. Svojemu času hitijo naprej. A včasih se jim godi kakor tistemu, ki hoče splavati na drugo obrežje, katero vidi pred seboj, a ga pogoltno vrtinec. Judenburški heroji so videli obljubljeni deželo. Toda, kakor Mojzesu, jim ni bilo usojeno, priti v to deželo. Doletela jih je smrt, katero jim je naložila »legitimna« oblast. Kmalopas se je izkazalo, da ta oblast začasa njihove smrti ni bila več legitimna, ker ni imela več življenske sposobnosti v sebi. Umrli so Hafner in tovariši; a tisti, ki so iskali koristi v njihovi smrti, je niso našli. Avstro-ogrška monarhija je legla kmalu za njimi v grob, iz katerega ni nobenega vstajenja. **Judenburški mučeniki pa žive in bodo živeli na veke kot geniji**

Naročajte in razširjajte „Ljudski tednik“!

skrajne požrtvovalnosti za domovino.

Triumfalna slavnost zadnje sobote je pokazala, da naš narod razume pomen judenburškega martirija. Izvajal bo iz njega posledico, da se ne bo upiral nerazmerno manjšim žrtvam, katere mora zahtevati nova, slobodna domovina od svojega ljudstva.

Čast in slava judenburškim herojem! Idejno spada k njim **Endlicher**, ki se je skupno z njimi povrnil v domovino. Le še prej kot oni je gledal v duhu obljubljenega dežela. Žrtvoval je, kakor oni, mlado življenje, četudi v drugačni obliki. Heroji domovine so vsi in narod jih bo častil na veke. **Slava jim! In slava narodu, ki jih ve ceniti!**

Ivan Pišber, župnik:

V spomin Gustavu Pirc-u.

V mladih letih sva bila bojevitá, vsak različnega mišljenja; a na gospodarskem polju, za blagor našega kmeta sva se vedno našla, ter bila prijateljja. In ta vez je držala.

Zadnjikrat sem ga obiskal pri četkom majnika v pisarni. Bil je otožen, pobit, melanholičen... bil je duševno zelo potr... bolan; pogled medel, nekam boječ, utrujen... oči izraz velikega trpljenja...

Pogovarjala sva se o tem in onem njegovem delu, in zdihnil je... trpim, veliko trpim... sem ubit, pa me je pogledal tako zaupljivo, kakor bi hotel iskati pomoči, tolažbe... Razumel sem ga, ter zdihnil: Ko bi Vam mogel pomagati, kako rad bi Vam! Pristavil sem še: Vem, kaj je dušno trpljenje... preganjanje, saj saj sem moral trpeti krivico... dolgo, dolgo časa, in jo še trpim... Zatorej razumem, vem, kaj je dušno mučeništvo. Povabil sem ga, naj pride k meni na oddih, in obljubil mi je, da pride s svojim bratom ter še dostavil: K Vam rad pridem. Poslovil sem se, zagotovivši mu: Pomagati Vam morem s tem, da se Vas bom prav iskreno pri sv. maši spominjal. In stisnil mi je z desnico mojo desnico tako krčevito, da mi je zaserketalo po celem zivotu, solza hvaležnosti, sočutja se je obema utrnila iz oči.

To je bil zadnji sestanek. Ne zadnji, ne, še enkrat, žal, le trenutno. Ravno teden pozneje, na peronu državnega kolodvora v Ljubljani pred odhodom gorenjskega vlaka. Tu je stal zamišljen... Rad bi bil z menoj govoril... a mudilo se mi je... ker le še par minut... in vlak

bo zadržal. Mudilo se mi je, ker sem si moral poiskati še pogrešani zavitek, zato sem ga le mimogrede — nič hudega sluteč — v naglici vprašal, kam greste. Nekoliko zmeden, bolj jecljaje je odgovoril: V Bohinj. Vsaj tako sem ga razumel — ter hitel dalje.

To je bila zadnja pot njegova — v Bohinj, kamor je vse življenje najrajše hodil... v divje romantični Bohinj, v svoj dom, v svojo vilo; tam na obalu jezera je v svoji vili preživel toliko lepih dni... skozi poletje, skoraj 50 let v sreči s svojo družino...

V tej prirodni krasoti se je vsako leto odpočil od trudapolnega in vestnega dela, tam našel mir, zadovoljnost in srečo med gorskimi velikani, šumečimi valovi bohinjskega jezera, tam, kjer izvira bistra Sava, hči planin ob vznožju sivolasega očaka — Triglava.

In ti valovi bohinjskega jezera, po katerem je tolikokrat zadovoljen v svoji sreči veslal, so ga sprejeli v tej dušni, neozdravljivi potrnosti... Bil je duševno do smrti potrtn, ni se zavedal več svojega dejanja... Zato bodi mu dobri Bog milostljiv, usmiljen —!

Pokojnik je bil veren. Kolikokrat sem ga videl s svojo družino v poletnem času pri sv. maši v Srednji-vasi, in kedar je bilo sv. opravilo pri Sv. Janezu, skoraj vselej je bil navzoč, ravno tako tudi pri Sv. Duhu. Vedno je povdarjal: Vero mora človek imeti in po krščanski morali živeti. To je pri raznih prilikah očitno povdarjal.

Njega ni več med živimi. Kar misliti si ne morem bohinjskega jezera... in bohinjskih gora brez njega, ki jih je tako ljubil, tako rad obiskoval. In bohinjske planine! Tudi ve ga boste pogrešale. Saj je bil vaš zvest, neustrašljiv zagovornik ob času, ko so Bohinjci-živinorejci trpeli silno preganjanje na rodni zemlji. Tako kruto so namreč gozdarji po naročilu gozdne direkcije tolmačili gozdni zakon v škodo živinorejcev, da so zapirali, z visokimi globomi kaznovali kmete, ker so ti izvrševali dedne in servitutne pašne pravice v gozdih takratnega erarja. In te pravice je blagi Gustav Pirc z vso vehemenco zagovarjal in branil v prilog kmetov — v družbenem listu »Kmetovalcu« s svojimi dopisi, sklicujoč se na razsodbe raznih odveznih agrarnih komisij.

Ta odločilen nastop bi ga bil kmalu stal življenje. Moral je pred sodišče! Toda zagovarjal se je tako odločno z uma svitlim mečem, dobro

poznavajoč zakon, da je bil oproščen.

Zvest je ostal — svojim Bohinjcem; ti so mu bili pa tudi hvaležni. Vedno so z zaupanjem pri njem iskali sveta in pomoči v kmetijskih potrebah. Pa jo tudi našli. Koliko bi vedeli o njem povedati... stari Blažek, Krištanov Fronc, Jeljar z Laškega rovta — posebno Fužinarji — in sploh starejši Bohinjci... Pirc je bil zares dobrotnik Bohinjcem.

Ob času svetovne vojne so bili ravno Bohinjci posebno usmiljenja vredni. Tisočeri in tisočeri polki so kampirali po obeh bohinjskih dolinah ter se pomikali ob obalih jezera iz Ukanca navzgor na plano »Na kraju,« Krnco — proti Krnu, branit domovino. Žal, vojaštvo v takem času ne štiti, in ne prizanaša z vsemi mogočimi zahtevami in potrebščinami prebivalcem. Ti morajo dati, kar vojaštvo zahteva, četudi skoraj nemogoče stvari. Tako se je godilo tudi Bohinjcem.

Smelo trdim, da so ob času vojne z Italijo, največ gorja okusili Bohinjci. Rodovitne zemlje v Bohinju je malo, navezani so na import skoraj vseh živil. Saj je glavni vir — živinoreja. Vse drugo si morajo kupiti. Kdo se ne spominja, kako so nas razne oblasti pritiskale z dajtevami, z rekvizicijami, in gorje onim, ki so bili navezani edino le na vladne določene porcije.

Pa Pirc je bil krušni oče v onem času Bohinjcem; on je skrbel za nje, da niso še bolj stradali, da niso lakote mrlji. S svojim vplivom in njemu lastno energijo je oskrbel žita in moke Bohinjcem pod pretvezo »semenškega« žita. Sam mi je povedal, da so dobili Bohinjci 11 vagonov pod tem imenom. Sicer vedo Bohinjci o teh dobrotah onega časa sami največ s hvaležnostjo povedati, posebno Gorjušci in Koprivnikarji. Res, pravilno ni bilo, a življenjska rešitev Bohinjcem. Moj Bog, koliko na svetu je nepravilno, a po časovnih okoliščinah in potrebah vendar-le pravilno! Seveda med ljudmi, zlasti sovražnimi, škodoželjnimi — je velika pregreha, dočim je samo na sebi dobrota, da celo telesno delo usmiljenja.

V zadnji svetovni vojni je bil ranjki Gustav Pirc v tesni zvezi z bivšim dež. glavarjem dr. Šusteršičem in dež. odbornikom dr. Lamptom — za blagor našega ljudstva sploh. Da ni bilo v onem času teh treh vnetih zagovornikov in dobrotnikov, bi bil naš kmet obubožal do cela —. Kaj bi bilo z našo živinorejo? Saj vemo, kako brezobzirnó so re-

kvirirali živino za vojaščino. Koliko intervencij je bilo treba na Dunaju, pri raznih komandah, da so vsaj delno prizanesli našim kmetom... Poleg dr. Šusteršiča in dr. Lampeta, je takratni gen. ravnatelj največ delal in trpel za naše kmetovalce, kojih odločen zagovornik je vedno bil.

Kako napačna in krivična je trditev ali le misel, da so za domovino trpeli le oni, ki so uniformo nosili, češ, vsi drugi so doma dobro živeli in lenarili. Kaka zmot! Poznamo posameznike, ki so se znali varno ščititi..., a bore malo so trpeli, temveč sijajno avanzirali in dosegli visoke šarže, dočim smo doma trpeli pomanjkanje in preganjanje ter bili v vedni nevarnosti, da nas zaprejo, da, grozili so nam radi tega z vislicami, ker smo skrbeli za ljudstvo in ga varovali pred neupravičenimi rekvizicijami. In ravno proti tem, ki so skrbeli za — blagor ljudi, so brezvestneži pričeli grdo gonjo, z blatenjem in sumničanjem, tako, da se je celo nasprotnikom že gabilo. V tej psihozi je bila takrat zastrupljena tudi po časopisu, ki bi moralo pisati resnico, — vsa javnost. Kakor svitla zvezda, se pa zrcali v tej dobi naš Gustav Pire. On ni preklinjal, ko so drugi preklinjali, ni sovražil, ko so drugi sovražili. Njega ni zmotila časovno-krivična sodba, ne, zato je ravno on povsod in sicer očitno zagovarjal po krivi oklevetanega dr. Šusteršiča, ter kazal na njegova dela, ravno tako nepozabnega ranjkega dr. Lampeta. Z njim skupaj in pod njegovim predsedstvom pri Kmet. družbi je deloval za prosep kmetijstva.

Pisec teh vrstic se dobro spominja, kolikokrat je dr. Lampe rekel: Boga zahvalimo, da imamo Pirea, je pač strokovnjak.

Da bil je strokovnjak na literarnem polju vseh panog kmetijstva. Kdo naj opiše knjige, brošure, spise, razprave, katere je on obelodanil tekom 40 let!

In strokovni list »Kmetovalec«! Gotovo je ta list najboljši v celi Sloveniji. Niti drugi večji narodi se ne morejo s takim listom — ponašati. In zakaj? Edino le po zaslugi — Pirčevi, po njegovi visoki naobrazenosti in neumorni delavnosti.

Kadar je nastopil kot govornik, učitelj in predavatelj, je bil v svojem elementu: Gladek jezik, premišljeno sestavljena vsebina, temperamenten nastop, le njemu lasten, ga je dičil, zato je pridobil našega kmeta za napredek v kmetijstvu s tako lahkoto.

Bili smo še mladi bogoslovci. Takratni semeniški vodja je bil učnjak dr. Kulavie, posebni prijatelj ter skrben oče za dober naraščaj slovenske duhovščine. On je poznal težkoče — duhovnika, zlasti župnika na kmetih s kmetijskim posestvom — ali nadarbinom.

Dobro je vedel, da je slovenski duhovnik tudi gospodarsko v tesni zvezi z ljudstvom, da mora tudi v gospodarskem oziru dajati lep zgled — župljanom. Zato je, uvidevši, da je potrebno znanje duhovnika na deželi — tudi glede kmetijstva, naprosil takratnega tajnika Kmet. družbe Gustava Pirea, da je predaval vsak četrtek od 11. do 12. bogoslovcem v semenišču o vseh potrebnih panogah kmetijstva, zlasti o živinoreji, mlekarstvu, sadjarstvu. Dobro se še spominjam, kako intenzivno smo ga poslušali in bilježili tvarino in sledili njegovemu predavanju — v nabito polni dvorani. Koliko nam je koristil in še koristi ta pouk, vemo ceniti oni, ki se žal moramo pečati tudi v sedanjih težkih časih s kmetijstvom.

Žal, danes za to panogo ni smisla — v škodo gospodom, — prihodnjim nadarbinarjem, ljudstvu in kmetijstvu. S koliko večjim vplivom more stopiti duhovnik med ljudstvo, če tudi sam kaj ume v kmetijstvu ter je moder in vzgleden gospodar — svojim župljanom.

Tudi v tem oziru časten in hvaležen spomin!

Delovanje Pirčevo — ostane v zgodovini ovekovečeno — njemu kot najlepši spomenik; slovenski kmet pa mu bo hvaležen, ter ga bo častil in se spominjal — kot svojega največjega dobrotnika še daljne pozne rodove.

Pred enajstimi leti.

Dr. Šusteršič deželni glavar kranjski.

Dunaj, 8. januarja. Na mesto odstopivšega deželnega glavarja pl. Šukljeja je imenovan za deželnega glavarja kranjskega državnih in deželni poslanec dr. Ivan Šusteršič. To imenovanje se je izvršilo, ker je dr. Šusteršič faktični vodja velike SLS. Dr. Šusteršič svojega državnozbornskega mandata ne odloži in ostane tudi nadalje voditelj parlamentarne delegacije Vseslovenske Ljudske Stranke. („Slov.“ 8. I. 1912.)

Novi kranjski deželni glavar.

Dvakrat v petih dneh je dobil dr. Ivan Šusteršič od najpristojejših strani dokaze velikega zaupanja, s kakršnim se more le redko ponašati

kak politik. V četrtek so zbrani upniki slovenskega ljudstva soglasno ob viharnem odobravanju, ki ga je v duhu ž njimi vred ponavljala vsa naša stranka, izvolili dr. Šusteršiča za našega političnega načelnika. Več mu ljudstvo dati ne more. Dalo mu je vse, ker mu vse zaupa.

V ponedeljek je pa prišla z Dunaja novica, da je cesar imenoval dr. Ivana Šusteršiča za deželnega glavarja. Šlo je naglo. V soboto je bil ministrski svet. Brez odloga je prišlo za njim cesarsko imenovanje — najsijajnejši dokaz, da zaupa našemu voditelju tudi najvišji faktor v naši državi, in kakor bi se razumelo samo ob sebi, da zmagoviti prvoboritelj za ljudske pravice, od ogromne večine ljudstva ljubljene načelnik spada sam po sebi na sedež deželnega glavarja.

Veseli nas cesarsko zaupanje, ki se more ž njim ponašati novi deželni glavar, veseli nas pa ravnotako, da se ni, in, da se ne bo s tem imenovanjem nič izpremenilo. Dr. Šusteršič se ne menja; njegov značaj je trden, kakor naše gore, njegova pot, ki si jo je z najhujšimi napori stopnjo za stopnjo klesal v trdo skalo vseh mogočih nasprotij, je jasno zaciljana. On ostane tisti, kateri je bil in v naši domači in v dunajski politiki ostane tudi vse, kakor je bilo. Tako hoče slovensko ljudstvo, ki je vajeno bojev in zmag pod dr. Šusteršičevim vodstvom, tako hoče brez dvojbe tudi dr. Šusteršič sam. In če sedaj stopa na čelo deželne uprave, poklican od cesarja, more domenjati to samo, da bodi deželna uprava čim tesneje zvezana s smermi, ki jih zastopa vodilna stranka; ustavno večinsko načelo ima v tem imenovanju najvišje pritrjevanje.

Kaj naj rečemo v pozdravu novega deželnega glavarja, kar bi ne bilo izražena v imenu načelnika SLS od ljudstva izvoljenega voditelja naše politike? V tem imenu je vse, kar more želeli on od nas: zaupanje, vdanost, recimo še to, kar je je več: hvaležnost in ljubezen. V tem imenu je pa tudi vse, kar z gotovostjo pričakujemo od njega: novih bojev in novih zmag doma in na Dunaju v blagor našega Bogu in domu zvestega slovenskega ljudstva. Macte virtute! („Slov.“ 9. jan. 1912.)

Izjava izvršilnega odbora SLS.

Izvršilni odbor SLS je v sinočnji seji vzel najprej na znanje poročilo načelnika dr. Šusteršiča o njegovem imenovanju za deželnega glavarja in njegovo izjavo, da daje svoj državnozbornski mandat na razpolago.

V razpravi se je soglasno poudarjalo, da to imenovanje ne sme ničesar izpremeniti v razmerju, ki ga ima nač. dr. Šusteršič do stranke doma in na Dunaju. Ravnotako se je soglasno izražalo, da mora ostati slej ko prej težišče delovanja načelnika dr. Šusteršiča v vodstvu naše delegacije v državni zbornici. Končno se je soglasno sklenilo: „Izvršilni odbor je prepričan, da bi bil izstop dr. Šusteršiča iz državne zbornice za stranko naravnost škodljiv in zato ga naproša, naj svoj državnozbornski mandat ohrani tudi še za naprej.“

Dr. Šusteršič je izjavil, da ustreza tej soglasni želji in da ostane potemtakem glede na državnozbornsko delegacijo vse, kakor je bilo. („Slov.“ 10. jan. 1912.) Ta izjava, katero je predlagal v klubu dr. Krek, je prinesel „Slovenec“ na prvem mestu. Pozabila se je čez pet let tako da celo ljubljanski škof v svoji okrožnici vso stvar zgodovinsko popačil.

Za pravo hrvatskega naroda.

L. 1912. so Mažari strahovito kritisnili na Hrvate. Slovensko-hrvatski klub je prišel stiskanim Hrvatom na pomoč. „Prvi in odločilni korak je napravil klub, ko je soglasno odobril interpelacijo, katero je sestavil načelnik dr. Šusteršič. Prečitana je bila interpelacija takoj v začetku seje v državnem zboru, in sicer v celoti, kar se že mnogo let ni zgodilo. Ministrski predsednik je odgovoril že v isti seji. Utihnila je vsa zbornica. Za vsakim odstavkom so živahno ploskali in pritrjevali mnogoštevilni poslanci, ki so se zbrali pred ministrskimi sedeži. Razmerno kratka izjava izraža v lapidarnih stavkih vse, kar more vestna avstrijska vlada nasloviti na ogrsko vlado, ki je v prvi vrsti ustvarila nečuvvene razmere v Banovini in je tako odgovorna za vse posledice. Ta izjava avstrijske vlade je zgodovinskega pomena. Zmagalo bo na celi črti spoznanje, da se mora monarhija postaviti na drugo podlago, da se mora ustava spremeniti in potem bo naša država Zveza svobodnih narodov.“ („Slovenec“ 20. aprila 1912.)

„Slovenski Narod“ je vsled te interpelacije dr. Šusteršiča imenoval „klerikalnega Juda Iškarjota“. „Slovenec“ mu je odgovoril: To se bere v tistem „Narodu“, ki je, ni še dolgo, misel o političnem združenju Slovencev in Hrvatov označil za fantom, ki se ne bo nikoli uresničil, to pišejo zdaj tisti liberalci, ki so delili s Hrvati radosti in bolesti vedno le na različnih komercijah. — Inter-

pelacijo je podpisal tudi dr. Ravnihar! („Slovenec“, 25. aprila 1912.)

Dr. Šusteršič na evharističnem kongresu.

Dne 11. septembra 1912 je imel dr. Šusteršič na slavnostnem zborovanju dunajskega evharističnega kongresa znamenit govor, kateremu je sledilo „viharno ponavljajoče se odobravanje in ploskanje.“ („Slovenec“.)

Hrvaško-slovenski Zvršilni Odbor.

V ta odbor so bili izvoljeni: dr. Šusteršič, dr. Krek, dr. Korošec, dr. Brejc in Fon. Iz Banovine: dr. Mile Starčević in Cez. Akačić, iz Dalmacije dr. Krstelj in dr. Drinkovič, iz Istre prof. Spinčić in en član iz Bosne.

Dr. Šusteršič o položaju na Balkanu.

Ko je napovedala Srbija Turčiji vojno, je dne 3. okt. 1912. izjavil dr. Šusteršič: „Kakor danes stvari stoji, moram soditi, da gre zdaj za veliko likvidacijo na Balkanu.“ — Srbski ministrski predsednik Pašić je pa tačas rekel: „Srbi in Albanci morajo dobiti samoupravo, to je najmanj, kar zahtevamo.“

Slika dr. Šusteršiča.

„Slovenska Straža“, katere predsednik je bil Evgen Jarc, je izdala leta 1912. sliko deželnega glavarja dr. Šusteršiča ter priporočila, da naj bi ta slika visela tudi po šolah. „Slovenski Narod“ je proti temu prinesel članek, v katerem pravi: „Bila bi naravnost blasfemija, če bi na steni poleg Kristusove in cesarjeve podobe visela tudi slika dr. Šusteršiča. Morda se klerikalci čez nekaj časa zmislijo, da razobesijo po šolah tudi sliko dr. Lampeta s „pikelhavbo“ na glavi in pa sliko ljubljanskega škofa. V šole in v javne urade hočejo zanesti smrad one politike, ki jo vodita dr. Šusteršič in dr. Krek.“ („Slov. Narod“, 25. maja 1912.)

Dr. Šusteršič v delegaciji leta 1908.

V oktobru 1. 1908., po aneksiji Bosne, sta bila v delegaciji v Budimpešti dr. Šusteršič in dr. Korošec kot zastopnika zedinjenega slovensko-hrvatskega kluba. Oba sta govorila; Šusteršič je Korošca posekal. Dr. Šusteršič je med drugim rekel: „Z aneksijo Bosne se je pokazala potreba, da se ustvari tretje samostojno državno telo, sestojече iz jugoslovanskih dežel Avstrije in Ogrske.“ „Slovenec“ je poročilo dodal: „Kar je dr. Šusteršič izjavil, tvori program in cilj vseh rodoljubov na slovanskem jugu, ki

v okvirju habsburške monarhije teže za kulturnim in političnim združenjem Jugoslovancov.“ Drugi dan je še dodal: „Celo delegatje, ki stoje na najskrajnejši levici, so občudovali dr. Šusteršičevo izvajanje o Srbih, o katerih je govoril kot krvni brat, a vendar tudi kot resen prijatelj. Dr. Šusteršič je žel ne samo osebnogo mnogo priznanja, ampak tudi pismenim in brzojavnim potom; celo iz odličnih srbskih krogov, je dobil za svoja pravična in krasna izvajanja mnogo častitk. Vsi budimpeštanski in dunajski listi prinašajo dr. Šusteršičev govor doslovno.“

Politični pregled.

Pretekli teden v sredo se je otvorilo redno zasedanje narodne skupščine. Prestolnega govora ni bilo. Ministrski predsednik Nikola Pašić je prečital samo kraljev ukaz, s katerim se odvarja zasedanje skupščine, nakar so se volili razni skupščinski odbori. V vseh odborih imajo večino radikalci, za katere so glasovali tudi Nemci in muslimanski poslanci džemijeta. Narodni skupščini je predložil finančni minister zakon o naknadnih kreditih v višini 1 milijarde 200 milijonov dinarjev, ki so bili potrebni, ker proračunske postavke niso zadostovale.

Na seji narodne skupščine v petek je ministrski predsednik Nikola Pašić prečital vladno deklaracijo oziroma izjavo o zunanji in notranji politiki vlade. Vladna izjava pravi spočetka, da je prva dolžnost vsakega člana našega naroda, da čuvamo našo narodno državo pred neprijatelji in da jo uredimo po narodni želji. Izjava se dalje bavi z zunanjim položajem, predvsem s sporom med Francijo in Nemčijo radi reparacij, od katerih ima tudi Jugoslavija dobiti 5%. Izjava se nadalje bavi z osnovanjem male antante, z ureditvijo notranjih razmer v državi ter našteva končno zakonske načrte, ki jih vlada namerava predložiti narodni skupščini. Vladna izjava je bila sprejeta od večine z odobravanjem, opozicije pa ni zadovoljila, ker se skrbno izogiba vsem kočljivejšim zadevam bodisi v zunanji ali notranji politiki. Naslednje dni je skupščina razpravljala o deklaraciji. Enim je vladna deklaracija višek modrosti, drugim pa višek omejenosti, oboje pa radi tega, ker mnogo ne pove.

*

Pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Dne 31. maja se je pričelo zopet v Rimu razpravljanje paritetne

komisije o reškem vprašanju. Vodja jugoslovanske delegacije je izjavil, da želi naša vlada, da bi se odstranile čimprej vse zapreke za sporazum. Italijani žele, da bi se vprašanje Baroša razpravljalo šele potem, ko bo rešeno vprašanje avtonomnega področja Reke. Jugoslovanska delegacija stoji na stališču, da se o režimu na Reki ne razpravlja, dokler niso rešena teritorialna vprašanja. Kakor se poroča, obstoje velike težkoče glede zblizanja stališča italijanskih in jugoslovanskih delegatov v paritetni komisiji Glavni težkoči tvorita določitev carinske meje in seveda vprašanje baroške luke.

Angleško-ruski spor bo poravnani mirnim potom, kakor kažejo zadnje vesti. Anglija je poslala ruski vladi novo noto, v kateri zavzema svoje stališče glede ponudb Rusije za poravnavo spora radi zaplenjenih angleških ribiških ladij in protiangleške propagande. Angleška nota smatra ponudbe ruske vlade z malimi pridržki glede nekaterih ladij za zadovoljive, izjavlja pa, da je ruski odgovor glede protiangleške propagande v Aziji nezadovoljiv in ponavljala zahtevo, da se odpokličeta sovjetska zastopnika iz Teherana in Kabula. Ton note je uljuden in je v izrecnem nasprotju z ultimatumom od 8. maja. Kakor poročajo, je Čičerin poslal sovjetskemu zastopniku Krasinu v Londonu poročilo, da je sovjetska vlada pripravljena znižati osobie diplomatskih zastopstev v Afganistanu, Perziji in v republiki Thiva in da poleg tega soglašata s tem, da se določijo diplomatski zastopniki teh držav v sporazumu z angleškim zunanjim uradom.

Nemške reparacije. Nemčija je pripravila nov predlog o načinu plačevanja vojne odškodnine. Finančni krogi v Londonu so mnenja, da naj ponudi Nemčija določeno, pozitivno vsoto, ako hoče priti do rešitve odškodninskega vprašanja. Po mnenju teh krogov bi Nemčija lahko predlagala takojšnje plačilo 2500 milijonov frankov, ki bi se uračunali kot prvi letni obrok nemških plačil in bi znatno olajšali kritični gospodarski položaj Francije, Belgije in Italije. Ako se bo Nemčija odločila za razsodno ponudbo in bo opustila pasivno resistenco v ruhrski kotlini, se bo lahko dosegel sporazum.

Kakor poročajo, vsebujejo novi nemški reparacijski predlogi 4-letni moratorij in nato 20-letno odplačevanje po 1 milijardo zlatih mark, ki se naj pozneje zviša, če bi se izkazalo, da Nemčija lahko letno več plačuje.

Zanimivo je, kaj je izjavil predsednik francoske republike Millerand pretekli teden v Strassburgu glede nemških plačil. Dejal je: „Interesi Francije so nam poverjeni in mi smo postavljeni pred mirno, toda neizprosno nalogo, preprečiti vsako razočaranje in skrbeti za to, da Nemčija plača svoje obveznosti. Zagotavljam vas torej, da se bo to tudi zgodilo. Da to dosežemo, se nam je treba držati le vzgledov, katere so nam pokazali Nemci sami. Nemčija nam je usodnega leta 1871. naložila za tedanje dobo velikansko vojno odškodnino petih milijard zlatih frankov in nas niti najmanje ni vprašala, če to svoto tudi res lahko plačamo. Plačali smo jo in zato mora tudi Nemčija storiti isto.“

V Poruhrju se je končalo stavkarsko gibanje. Z rudarji se je radi plač dosegel sporazum. V večini rudnikov se je začelo zopet delati. Dobro poučeni krogi trdijo, da so stavko povzročila prej nasilja komunistov nego prenizke plače. Nevarnost komunistične vstaje obstoja še vedno in to posebno v večjih mestih, ki so brez policije.

Gibanje ruskih monarhistov. Kakor poročajo listi, se med ruskimi begunci na Balkanu, v Romuniji in na Poljskem že nekaj časa širijo vesti o zopetnem oboroženem boju zoper sovjetsko vlado. Poljska in Romunija ste baje izjavili, da sta pripravljene dati na razpolago svoja ozemlja in svoje čete za tvorbo novih protiboljševiških vojnih formacij in se udeležiti vojne. Francija je obljubila vodstvo in financiranje. V zvezi s tem so obiski francoskih in angleških vojskovodij na Poljskem in v Romuniji, dalje 100 milijonski kredit Francije Romuniji v oboroževalne svrhe. V taboru monarhistov se je pričelo novo gibanje za združenje vseh ruskih emigrantov izven socialistov za končni boj s sovjetsko vlado. Veliki knez Nikolaj Nikolajevič, ruski vrhovni vojskovodja v svetovni vojni, bo baje proglašen za voditelja ruskega narodnega gibanja. Koliko je na teh vesteh resnice, je težko presoditi. Težko je verjeti, da bi bili vsi ruski begunci navdušeni za novo vojsko s sovjeti. Vsekakor pa je gotovo, da vodijo rusko monarhistično gibanje ljudje, ki so vedno bili za fronto.

— **Čevlje kupujte od domačih** tvari tvrdke Peter Kozina z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na debelo in drobno Ljubljana, Breg št. 20, ter Aleksandrova cesta št. 1.

POLITIČNE VESTI.

+ **Preosnova vlade.** Radikalni listi poročajo, da namerava Pašić pri rekonstrukciji kabineta, ki se menda izvrši po povratku kralja iz Romunije, pritegniti v vlado tudi po enega radikala iz Hrvatske in Slovenije tako, da bi na ta način imela vsaka pokrajina svojega predstavnika v vladi.

+ **Nova zvezna pogodba med Jugoslavijo in Romunijo.** Kakor poročajo, je odhod kralja in kraljice v Romunijo v zvezi s podaljšanjem pogodbe o zvezi med našo kraljevino in Romunijo. Kralj in kraljica ostajeta 20 dni v Romuniji, od tam pa odpotujeta na Bled, kjer bosta ostala mesec dni. Romunski kralj in kraljica vrneta našima vladarjema poset na Bledu. Pri tej priliki se sestane srbsko-hrvatsko-slovensko-romunska konferenca, na kateri se končnoveljavno ugotovi besedilo nove zvezne pogodbe med našo kraljevino in Romunijo. Pogodba bo po svoji obliki in po trajanju slična pogodbi, ki je bila lansko leto sklenjena med našo državo in Češkoslovaško v Marijanskih Laznih.

+ **Dolarsko posojilo.** Pogajanja med finančnim ministrom in Blair-ovo finančno skupino so končana. V nekaj dneh se izplača drugi obrok stotimilijonskega dolarskega posojila naši državi.

+ **Združitev narodno-napredne stranke z radikalno stranko.** Listi so te dni poročali iz Belgrada, da se je 3. t. m. vršila v prostorih ministrstva zunanjih zadev važna konferenca, katere so se udeležili predsednik skupščine Ljuba Jovanović, pravosodni minister dr. Laza Marković, bivši minister dr. Zupanič in dr. Triller. Na konferenci so razpravljali o združitvi dr. Ravniharjeve skupine z radikalno stranko, ki bi potem dobila za Slovenijo novo ime. Podrobnosti se drže tajno. Zagrebški listi so mnenja, da je konferenca važna z ozirom prejšni dogovor med demokrati in dr. Ravniharjevo skupino glede skupnega mandata v Ljubljani. Prof. Reiser bi moral dne 1. januarja l. 1924 mandat odložiti in bi na njegovo mesto stopil dr. Ravnihar, ki bi se potem priključil radikalom.

+ **Sestanek male antante v Parizu.** Naše poslaništvo v Parizu je obvestilo ministrstvo za zunanje zadeve, da je francoska vlada izrekla željo, da se povodom prihoda češkoslovaškega predsednika dr. Masaryka vrši v Parizu konferenca predstavnikov male antante. Francija želi, naj bi se na tej konferenci odredilo stališče male antante glede političnih vprašanj, zlasti glede reparacij.

INOZEMSKÉ VESTI.

* **Demonstracije radi procesije sv. Rešnjega Telesa.** Na Dunaju je povodom procesije na dan sv. Rešnjega Telesa prišlo na nekaterih mestih do burnih izgrediv socialistov in komunistov. Procesije se je udeležil državni kancelar Seipel in vsi krščansko-socialni poslanci. Socialisti in komunisti so tolmačili to kot politično demonstracijo ter se na več mestih motili procesijo. Morala je posredovati policija, ki je zopet vzpostavila red. Do sličnih izgrediv je prišlo tudi v Dunajskem Novem mestu. Tudi tu je morala posredovati policija, katera je z golimi sabljami razganjala demonstrante. Socialisti so imeli ob času procesije zborovanje, na katerem je govoril poslanec Seitz, ki je silovito protestiral proti udeležbi vojaštva pri verskih obredih.

* **Komunisti ubili kardinala.** Kardinal Soldevillay Romero, nadškof v Saragozi, je postal 4. t. m. žrtev političnega atentata. Ko je zapustil stanovanje in hotel stopiti v avto, so ga obkolili trije mladi ljudje in oddali nanj par revolverskih streliv. Bil je na mestu mrtev. Njegov spremljevalec in šofer sta težko ranjena. Atentat so izvršili komunisti iz maščevanja, ker se je kardinal postavil na čelo odpora proti nameravani reviziji ustave v svobodomiselnem duhu, zlasti proti nameri, da se prizna enakopravnost vseh veroizpovedi.

* **Obisk romunskega kralja v Varšavi.** Prihod romunskega kralja v Varšavo je določen na 24. junija. S kraljem potujeta tudi min. preds. Bratianu in vojni minister.

* **Bolgarski kmetje proti preneglemlu dvigu valute.** Dne 3. tm. so obiskali bolgarskega min. predsednika Stambolijskega delegati bolgarskih kmečkih zadrug in ga prosili, naj regulira preneglemlu dvig leva, ker so mnenja, da ima svoje prste vmes špekulacija iz inozemstva, ki hoče letošnjo žetev po ceni nakupiti in tako uničiti bolgarsko izvožno trgovino. Stambolijski je obljubil, da se bo osebno zavzel za to vprašanje.

* **Izhod Bolgarske na Egejsko morje.** Pretekli teden je imel bolgarski ministrski predsednik Stambolijski povodom neke interpelacije daljši govor, v katerem se je bavil tudi z vprašanjem izhoda Bolgarske na Egejsko morje. Naglašal je, da je večkrat zahteval, naj se da Bolgarski izhod na Egejsko morje, ki bi vodil preko bolgarskega in ne grškega ali turškega ozemlja. Ker se odnošaji med Bolgarsko ter Grško in Turško ne nahajajo na najboljši podlagi, bi moglo priti vsak čas do spopada. Predvsem bi se morali izpolniti pogoji, je naglašal Stambolijski, ki bi zajamčili Bolgarski, da more živeti v miru.

* **Italijanske državne finance.** Kakor poročajo listi, so znašali italijanski državni dohodki v prvih 10 mesecih tekočega finančnega leta, t. j. od 1. julija 1922 do 30. aprila 1923 skoraj za 2 milijardi več nego v odgovarjajoči dobi preteklega leta. Ta skok za 2 milijardi v desetih mesecih ima primer samo v podobnem skoku in istih mesecih v letih 1920-1922, ki pa je znašal tedaj nad 3 milijarde. Na drugi strani pa je razvidno iz začasnega proračuna za dobo od 1. julija 1923 do 30. junija 1924., da so se stroški posameznih ministrstev skrčili za 440 milijonov lir.

* **Pritožbe istrskega poslanca v italijanskem parlamentu.** Istrski poslanec Stanger, je v seji 31. maja v italijanski zbornici govoril o postopanju italijanske vlade napram našemu elementu v italijanskih novih pokrajinah. Navajal je, kako se jemljejo našim ljudem vse pravice, celo vzgoja v šolah v materinščini. Vse hrvatske srednje šole v Istri so zaprte, povečini tudi osnovne šole. Opozarjal je italijansko vlado, da tako ne bo poitalijančen naš narod, ker ima preveliko narodno zavest. Pozival je vlado, naj napravi konec neprestanim krivicam.

* **Novi bankovci na Mažarskem.** Mažarska vlada bo izdala prihodnji mesec nove bankovce po 500.000 kron, da na ta način odpomore občutnemu pomanjkanju gotovine.

* **Francoske obsodbe.** Francoska in belgijska vojna sodišča so od početka okupacije Poruhrja izrekla nad nemškimi uradniki zapornih kazni za 443 let in za 646 milijard glob. V to število pa niso vračunane kazni zasebnikov. Samo v Kruppovem procesu je bilo izrečeno zapornih kazni za 146 let in skoro za poldrugo milijardo denarnih kazni poleg ene smrtne obsodbe, ki je bila izvršena, in ene dosmrtne kazni na prisilno delo.

* **400 milijard mark deficita** izkazuje pruski državni proračun po izjavah finančnega ministra.

* **Prvi ženski diplomat.** Iz Moskve javljajo, da je sovjetska vlada imenovala gospo Aleksandro Kolontai za pooblaščenega ministra v Kristijaniji. To je prvi slučaj, da je bilo ženi poverjeno diplomatsko mesto.

* **Strašna železniška nesreča.** Ekspresni vlak med Čito in Vladivostokom je strmoglavil z mosta reke Puruge z višine 20 m v reko. 40 potnikov je bilo mrtvih, 180 težko ranjenih.

* **Zopet revolucija na Kitajskem.** Glasom najnovejših vesti iz Pekinga se pripravlja na Kitajskem revolucija, ki ima namen, vreči sedanjo republikansko vladavino in vzpostaviti zopet cesarstvo. Središče tega gibanja je baje severni Kitaj, vodi je pa znani Čong-Co-Lin.

DNEVNE VESTI.

— **Gg. naročnikom in bravcem!** Priložili smo današnji številki poštne položnice za vse, ki so v naročninu na zaostanku. Vsakdo naj naročnino, ki je malenkostna, poravnna, da ne bomo prisiljeni ustaviti pošiljanje lista. Kdor je naročnino že plačal, naj shrani položnico za prihodnjo priliko. Celoletna naročnina znaša Din 20.—, polletna pa Din 10.— To je tako majhna vsota, da jo vsakdo lahko utrpi za list, ki prinaša toliko zanimivega gradiva kakor ravno „Ljudski Tednik“. Poravnajte naročnino!

— **Tiskovni sklad.** Vzdrževanje časopisov, stane dandanes mnogo denarja. Tisk je drag, črtina je visoka, sploh so se vsi stroški za časopisje po vojni tako podražili, da sorazmerno ne odgovarjajo določeni naročnini. Jasno je, da krije malenkostna naročnina dostikrat komaj najnujnejše potrebščine. Zato se je za vzdrževanje „Ljudskega tednika“ ustanovil posebni tiskovni sklad, katerega na bi se naši somišljeniki in prijatelji večkrat spominjali s prispevki. V to svrhu naj uporabijo svojčas priloženih poštih položnic, kdor pa bi jih morebiti potreboval, naj nam to po dopisnici sporoči. „Ljudski tednik“ ima kot neodvisno glasilo slovenskega ljudstva namen braniti ne glede na desno ali levo ljudske koristi, ščititi resnico in pravico, zato je dolžnost vseh dobrih in poštenih ljudi, da ga podpirajo in razširjajo. Zato ne pozabite tiskovnega sklada!

— **Naš listek.** Danes smo začeli prinašati novo povest Hartmanovo „Gozdno vojno“. Ta povest, ki bo nudila veliko zanimivosti in zabave, bo izhajala do konca leta, na kar opozarjamo vse, ki še niso poravnali naročnine, da to v kratkem store in si tako zagotove za dalje časa dobro zabavno čtivo.

— **Dr. Karlin — mariborski škof.** Italijanski listi poročajo, da je papež imenoval bivšega tržaškega škofa dr. Karlina za škofa lavantinske škofije s sedežem v Mariboru.

— **Ljubljanska mestna občina** namerava najeti pet milijonov dinarjev posojila za zgradbo lastnega uradnega poslopja za mestno elektrarno.

— **Industrijsko-obrtna razstava v Mariboru,** ki je obenem združena tudi z vinsko, vrtnarsko, gradbeno in umetniško razstavo se bode vršila od 15. do 26. avgusta 1923. Udeleži se je lahko vsak jugoslovanski obrtnik in industrijalec, ki ima podjetje v naši državi. Na razstavi bo poseben oddelek za vajeniška dela in za take izdelke, ki se doslej pri nas še ne izdelujejo, pa bi se po

Poravnajte naročnino!

kakovosti lahko izdelovali. Rok za prijave razstavljalcev je določen do 30. junija. Pojasnila glede razstave daje pisarna razstavnega odbora, Maribor, Aleksandrova cesta 22, telef. 325.

— **500 letnica trga Motnika.** Trg Motnik v kamniškem okraju obhaja dne 17. junija svojo petstoletnico.

— **Izletniški vlak v Savinjsko dolino** vozi ob nedeljah in praznikih od 1. junija do 30. septembra iz Celja zjutraj ob 4.25 in ima v Velenju zvezo proti Dravogradu. V Celje se vrača vlak ob 21.53 ponoči.

— **Škrlatica na Štajerskem.** V Škofji vasi pri Celju se je pojavila škrlatica. Bolezen se je razširila tudi na nekatere občine konjiškega okraja. Zahtevala je že več žrtev.

— **V Dravi je utonila** pod Studenci pri Mariboru epileptična služkinja Terezija Štravs, ki je šla na Schmiederjevem posestvu k Dravi zajemati vodo. Najbrže jo je v kritičnem času napadla živčna bolezen ob bregu, tako da je padla v vodo in utonila.

— **Železnica Murska Sobota-Ormož.** Gradbena dela te železnice so v polnem teku. Nasipna dela od Murske Sobote do Mure so končana in že v kratkem bodo končana tudi enaka dela od Mure do preko Ljutomera, ter od Ormoža proti Pavlovcem. Na celi progi dela okrog 1000 delavcev, kar je že s stališča zaposlenosti naših ljudi velikega pomena. Veliko delavcev je Srbov in Rusov. V lanskem proračunu odobreni kredit 10 mil. dinarjev bo kmalu izčrpan in nujna potreba je, da se čim prej spravi pod streho novi državni proračun ter v njem nadaljni kredit za gradnjo železnice. Ako se to ne zgodi že tekom julija, bodo nekega lepega dne zastala vsa dela ter bo utrpelo prebivalstvo in država veliko gospodarsko škodo. Okrajni zastopi ljutomerski, ormoški in gornjegradski ter prizadete večje občine so opozorili merodajna mesta na položaj ter jih pozvali, da se za zadevo zavzamejo.

— **Agrarni urad v Murski Soboti razpuščen.** Ministrstvo za agrarno reformo je razpuščilo agrarni urad v Murski Soboti. Njegove posle prevzame mariborski okrožni agrarni urad.

— **Davek na lovske puške.** Finančno ministrstvo namerava uvesti nov davek — na puške. Davku so podvržene vse lovske puške. Davek plača gospodar za vse puške, ki jih rabi ali nosi njegovo osebje, bodisi služabniki, lovci, gozdarji in drugi.

— **Podpora za pasivne kraje.** Vlada bo najela od uprave fondov 16 milijonov dinarjev posojila za podporo pasivnim krajem in izplačilo prejemkov na račun vojne odškodnine.

— **Povišanje taks.** Generalna direktorija za direktne davke namerava z novim državnim proračunom uvesti nove direktne davke. V prvi vrsti pridejo v poštev takse, ki se doslej še ni-

so zvišale in ki so se plačale v predvojni višini. Tako se bodo zvišale takse za izpite za 300 odstotkov in sodne takse za kaznjiva dejanja (lahke telesne poškodbe, žaljenje časti itd.) pa za 500 odstotkov. Vse te posebne pristojbine se bodo zvišale povprečno za 200 odstotkov. Bržkone pa ne bo ostalo samo pri tem in nam je pričakovati splošnega povišanja davkov. V ta namen bo vlada že znala doseči svoj »sporazum«.

— **Muzej v Cetinju.** Vlada je sklenila, da se v dvorcu bivšega črnogorskega kralja Nikite v Cetinju osnuje narodni muzej.

— **Učitelji in postranski opravki.** Naučni minister je izdal naredbo, po kateri se učitelji ne smejo baviti z nobenimi postranskimi opravki, češ da odtegujejo taki posli učitelju pozornost od njegovega poklica. Kaj se smatra za postranske posle, ni znano, vsekakor pa je ta pojem zelo razsežen.

— **Dinar raste.** Zadnje dni se je zvišala vrednost dinarja. Kot glavni vzrok naraščanju vrednosti dinarja smatrajo, da je pričakovati letos izredno dobre žetve, vsled česar bo mogoče večji izvoz naših kmetijskih pridelkov. Povečani izvoz pomenja zboljšanje trgovske bilance. Pričakovati je, da bo vrednost izvoza večja kakor pa uvoza, vsled česar postaja dinar v očeh inozemstva vrednejši. Kupna vrednost dinarja narašča, s tem pa se krčijo tudi obresti državnih dolgov, kar pomenja znatno olajšanje za naše državno gospodarstvo. Od merodajne strani se zatrjuje, da je naraščanje kurza dinarja popolnoma naravnega izvora in da ni umetno povzročeno. Dosedaj pa seveda še ni opazati posebnega padanja cen blaga, kar bi imelo biti naravna posledica narastle vrednosti dinarja. Ko je dinar padal, so cene rastle, ko pa dinar raste, pa ostajajo cene raznemu blagu, kakor so bile. Špekulanti imajo pač svoje račune!

— **Polkovnik Vasić oproščen.** Te dni so listi poročali, da je bil znani polkovnik Vasić, ki je bil svojčas tudi v Ljubljani, pred sodiščem v Belgradu oproščen obtožbe, da je oškodoval državo za lepe vsote. Kakor znano, je pred letom sklenila vlada nabaviti večjo množino orožja in municije v Avstriji ter je bil nakup poverjen posebni delegaciji, ki ji je načeloval polkovnik Vasić. Ko je Vasić prišel na Dunaj, je stopil v stik z nekim agentom Jovanom Sretenovićem, ki se je ponudil, da nabavi orožje. Vasić je na to pristal, agent pa je stopil v zvezo z osebami, ki so imele pod nadzorstvom staro vojno gradivo Avstro-Ogrske, ki se je nahajalo na Dunaju. Vasić je sklenil pogodbo za dobavo tega gradiva v vrednosti 13 in pol milijonov dinarjev. Finančno ministrstvo je zvedelo, da si je Vasić izgovoril tudi provizijo, pa je

poslalo na Dunaj dva svoja finančna detektiva. Skrila sta se v sobo polkovnika Vasića ter čula, kako je silil nekega drugega člana delegacije, naj se sprejme dobava za 13 in pol milijona dinarjev in ne neka druga za 10 milijonov. Ponujal je tudi 100.000 dinarjev podkupnine delegatu finančnega ministrstva, ako bi poročal zanj dobro v Belgrad. Detektiva sta planila iz skrivališča ter napravila o zadevi zapisnik, da je skušal podkupiti delegata finančnega ministrstva, na podlagi česar je obstojal tudi opravičen sum, da je tudi sam podkupljen. Vsa zadeva je prišla pred vojno sodišče, in medtem, ko so Belgrajčani pričakovali, da bo polkovnik Vasić obsojen, je bil — oproščen radi »pomanjkanja dokazov«. Pravijo, da ima pravica zavezane oči.

— **Pobijanje malarije v Dalmaciji.** Ministrstvo za narodno zdravstvo je odobrilo predlog zdravstvenega odseka v Splitu, da se izvedejo vsi koraki za pobijanje malarije v Dalmaciji v sporazumu gen. nadzorništva vod v Splitu odnosno tudi pod nadzorstvom protimalaričnega zavoda v Trogiru. Glavni ukrepi bi bili sledeči: Ureditev jezer Ridjane in Trifunovič, vrelcev in vodnjakov Kaldrema, Polača, Vrba, Sedlari, Trpanj, Kaštel. Ta dela so deloma že pričeta, ostala bodo v kratkem započeta.

— **Pomoč Dalmaciji.** Ministrstvo za socialno skrbstvo je sprejelo od dalmatinskega pokrajinskega namestnika obvestilo, da v nekaterih krajih ljudstvo noče kupovati državnega žita, ker je predrago. Ministrstvo je nato odločilo, da bodo ljudje lahko prejemali žito na kredit, ker država ne more prodajati v svojo škodo.

— **Osnovne šole v naši državi.** V celi državi je 6660 osnovnih šol z 8741 učitelji in 7484 učiteljicami. Lani je obiskovalo šole 900.085 dečkov in 387.984 deklic. Hrvatska je imela lani 1726, Srbija 1477, Vojvodina 766, Slovenija 822, Bosna in Hercegovina 508, Dalmacija 540, Črna gora 260 osnovnih šol. V Sloveniji je obiskovalo lani osnovne šole 80.160 dečkov in 86.392 deklic.

— **Koliko pojedjo in popijejo v Belgradu.** V mesecu aprilu letošnjega leta se je v Belgradu plačala trošarina v iznosu 1.294.092,95 Din. To dokazuje, da se v Belgradu precej poje in popije. Na prvem mestu, pravi belgrajska „Politika“, je treba navesti pijače. Belgrad porabi veliko alkohola. Samo v aprilu se je popilo v Belgradu 676.130 litrov piva. Če razdelimo to število na 30 dni, spoznamo, da se v Belgradu spije dnevno 22.563 litrov piva. Vino zavzema komaj drugo mesto: popilo se ga je v aprilu 489.249 litrov. Žganje stoji na tretjem mestu. Pilo se je vseh vrst od 10 do 20 odstotkov. Interesantno je, da se največ popije 10 odstotkov žganja, ter močnega 20 odstotkov. Popilo se je v tem mesecu v Belgradu vsega skupaj 114.407 litrov žganja. Belgrad pa ne pije samo alkoholne pijače, ampak tudi sodavico in limonado. V aprilu

se je popilo 111.758 litrov sodavice in limonade. Če vzamemo, da ima Belgrad nekaj preko 110.000 prebivalcev, potem pomeni to, da je vsak Belgrajčan, brez ozira na spol in starost popil v tem mesecu po 1 liter sodavice oziroma limonade. Dalje je popil Belgrad v aprilu 915.254 litrov mleka, kar pomenja da se troši 30.509 litrov mleka dnevno, torej mnogo več nego piva. Istega meseca je bilo prinešenih v Belgrad, razen onih od belgrajskih kokoši, 149.699 kg. jajc. Ker pride na vsak kg približno 20 jajc, je Belgrad v tem času pojedel torej 2.993.980 jajc, ali približno 30.000 jajc na dan. Kozličev, jagnjet in prašičev se je pojedlo v tem času 11.854 glav, odraslih prašičev po 8.045. Če dedamo k temu še 21.305 kg rib in 55.097 kg mesa, slanine, gnjati, masti itd., potem se lahko trdi, da je Belgrad velik mesojedec, pravi „Politika“. Pojedel pa je še več: v aprilu je bila plačana trošarina od 13.462 glav razne živine. Belgrad je pojedel v teku enega meseca 1.000.000 kg mesa ali 10 kg na osebo. Bombonov in podobnih stvari se je potrošilo 16.898 kg., kolačev in biskvitov 9.170 kg. ter 369.267 kg sladkorja. Dalje je naše glavno mesto potrošilo še 1.267.518 zelenjave, sočivja itd., 57.195 kg sadja, 29.828 kg kave in njenih surogatov ter končno — pa ne pojedlo — 5.491 kg cvetja in zelenjadi.

Kmetijska dela meseca junija.

(Konec.)

Živina naj se ne pase po celem pašniku, temveč le na enem delu; ko je popasla prvi del, poženi jo na drugi. Živalske odpadke moramo na pašniku z grabljami zrahljati in razgrestiti. Kako je ravnati v obče s pašniki, prečitaj v 15. št. »Ljudsk. tednika«.

Ne bo menda napak, če omenimo tu razne napake, ki jih delajo manj uki kmetovalci pri zelenem krmiljenju. Ponekod kosijo od rose mokro krmo, drugod zopet jo kosijo opoldne v največji vročini, ko je ovenela. Oboje je napak. Kadar je lepo in suho vreme, kosi krmo zjutraj, ko se je rosa že osušila, ali zvečer, predno rosa pade. Ob žgočem solncu so rastline vele. Kositi je torej treba, kadar so rastline sveže, a ne več mokre! Takoj po košnji spravi krmo domov, shrani jo na hladnem in senčnem prostoru in raztrosi jo na rahlo za ped visoko. Ob deževnem vremenu, kadar moraš kositi mokre rastline, je nujno potrebno, da krmo posušiš, predno jo pokladaš živini.

Zdaj prihaja že vroči čas, ki je je najbolj nevaren za razne kužne bolezni. Pravilno ravnanje in hranjenje živine je najboljše obrambno

sredstvo! Zračni in čisti hlev! Nevarna kužna bolezen, katere se boji vsak prašičerejec je rdečica. Pozovite živinozdravnika, da vam prašiče proti tej bolezni cepi; tako se boste obvarovali občutne škode.

Na polju okopljemo koruzo, krompir in ostale okopavine. Zelnik je treba zredčiti, buče okopati in jim ob suši zalivati z gnojnico. Fižol moramo okopati in nakoliti. Zdaj lahko tudi že sejemo koruzo za zeleno krmo. Prične se košnja detelje in sena. Za živinorejca je zelo važno, da kosi pravočasno, ker je od tega odvisna vrednost in hranilna moč sena. Kdor pozno kosi, bo dobil sicer velike kupe sena, a trave bodo manj vredne. Pravi čas za košnjo je tedaj, kadar je trava še v cvetju. Taka krma ima največ hranilnih snovi v sebi. Ko trava že odevete, odreveni, postane pusta in zgubi mnogo hranilnih snovi.

V vinogradu. Meseca junija začne trta cvesti in jo moramo ob cvetju pustiti popolnoma v miru. Radi tega odpravi potrebna dela še pred cvetjem. Zdaj škropimo v drugič z modro galico in vinograd — pred cvetjem — drugič prekopljemo, če nismo tega naredili že maja meseca. Za drugo škropljenje vzamemo 2 kg modre galice in 3½ kg gašenega apna na 1 hl vode. Glej, da se modra galica popolnoma raztopi, ker je od tega odvisen uspeh škropljenja. Ako bi dež spral, kar smo škropili, je treba vnovič škropiti.

Zatiraj škodljivce! Zlasti nevaren je zdaj kiseljak. Če nisi uničil gosenic še pred cvetjem, moraš pozneje napadene jagode obirati in pariti z vrelo vodo. Žveplaj proti plesnobi in prečitaj, kar smo napisali o škodljivcih v kmetijskih delih za mesec maj (št. 13. »Ljudsk. tednika«). Trto privezuj in razpeljuj. Ob lepih solnčnih dnevih lahko cepimo na zeleno še do druge polovice julija. Mladike, ki še nimajo grozdja, odstrani, če jih ne nameravaš porabiti za drugo leto.

Vročina pritiska vedno močneje, radi tega je treba paziti, da bo v kleti enakomerna toplota. Vedna menjava toplote škoduje vinu in lahko povzroči razne bolezni. Vinska klet bi morala imeti poletni in pozimi vedno enako temperaturo: 10—12 stopinj C.

Na vrtu je tudi še obilo dela zlasti ob suhem in vročem vremenu, ko moramo zalivati. Sadimo še glavno in vezno solato, peso, sejemo špinac, radič, jesensko redkev in pozni grah, proti koncu meseca tudi zimsko endivijo in ohrot. Pri prav

hudi vročini moramo setev pokrivati.

Čebelarja čaka sedaj veliko veselje, saj je junij pravi čas rojenja. Preglej, kar smo pisali o pripravi za roje v kmetijskih delih za mesec maj. Imej panje za roje že pripravljene; če jih boš šele iskal po shrambah, ko visi roj že na veji, bo napak! Prvi roj imenujemo prvec, z njim zapusti stara, že sprašena matica panj. Z rojenjem se razdeli ena čebelna družina v dve. Ena družina ostane doma, druga, ki roji s staro matico, pa si išče novo stanovanje. Prvcu sledi čez teden dni drugec, potem tretjec. Čebele rojijo le pri lepem vremenu, slabo vreme prepreči rojenje. V krajih, kjer imamo jesensko pašo, se sprejme prvec zadnji čas do sv. Petra in Pavla, drugec pa ne več. Ne puščaj roja predolgo na svojem zbirališču, ker se lahko vzdigne in ti uide. Drugec pa združujemo tudi po dva in dva, zlasti če so pozni in bolj majhni.

Tekom junija si bo previden čebelar vzgojil nekaj matic, da jih ima na razpolago, če se katera zgubi, ali če je treba staro matico nadomestiti. Od tretjevca ali četrevca vzamemo matico in pest čebel ter jih denemo v zabojček ali panj z okvirčki. Čez nekaj dni bo matica sprašena in porabljava.

Junija začnemo z odjemanjem medu, a popreje osnažimo vse potrebno orodje, zlasti točilo, noži in vilice za odpiranje satja. Najbolj primeren čas za odjemanje medu so lepi solnčni dnevi, ko je večina starejših čebel na paši. Za ometanje čebel raz satnika pripravi močno gosje pero ali palico, na katero pritrdiš nekaj kokošjih peres. Predno začneš čebele ometati pomoči to metlico v vodo. Predno pa odpreš panj, pihni parkrat dim fleče lesne gobe vanj, na to pričneš z odjemanjem medenih satov.

GOSPODARSTVO.

UMETNA GNOJILA.

X.

Gnojitev pšenice.

Množina hranilnih snovi, katero odvezamemo zemlji ob srednji žetvi na 1 ha obdelane zemlje, je sledeča:

	kali	fosf.	kisl.	dušik
	kg	kg	kg	kg
pšenica:	40	30		85
rž:	50	25		65
ječmen:	35	20		60
oves:	70	20		65

Povprečno porabijo torej navedene rastline na 1 ha: 50 kg kalija, 30 kg

fosforove kisline in 60 kg dušika. Če hočemo to množino navedenih hranilnih snovi nadomestiti z umetnimi gnojili, potrebujemo: 380 kg čilskega solitra ali 400 kg apnenega dušika ali 300 kg amonijskega sulfata in 200 kg superfosfata ali 300 kg Tomasove žindre in 400 kg kajnita ali 125 kg 40 odstotne kalijeve soli. Seveda ne smemo pozabiti, da vsebuje tudi zemlja sama nekaj potrebnih hranilnih snovi in da je množina porabljenih snovi ob ugodnejši ali slabši žetvi večja ali manjša.

V obče lahko rečemo o gnojenju žitu z umetnimi gnojili, da je treba trositi po ozimni kalijevo sol ali fosfate že jeseni. Z dušikom in čilskim solitrom pa gnojimo najbolj uspešno, če jih trosimo spomladi — pri jarini pred setvijo — nekoliko pa šele tedaj, ko se začne razvijati biljke. Za jesensko gnojenje je najboljši žveplenokisli amonijak.

Po oranju zemlje, kamor sejemo ozimino, trosimo 5—8 dni pred setvijo na 1 ha: 120 kg apnovega dušika, 300 kg Tomasove žindre in 300 kg kajnita. Vsa tri umetna gnojila lahko mešamo, a jih moramo koj na to trositi, potem jih dobro podvlečemo s težko brano, da pridejo 6—8 cm v zemljo. Pri plitvem oranju (8—12 cm) raztrosimo to mešanico na celino in jo takoj podorjemo.

Pšenica.

Pšenica potrebuje mnogo toplote in primerno vlago. Najbolje uspeva na globoki sprsteninasti, glinasti apneni ali ilovnati zemlji. Na zvezno glinasto, na mokro ilovnato, na peščeno zemljo ali na pesek, na svišč in na barje ne kaže sejati pšenico.

Hlevski gnoj ni za pšenico posebno priporočljiv. Pšenica ne izrabi hlevskega gnoja popolnoma in vrhu tega se rada poleže vsled preobilice dušika, isto velja tudi za rž. Najbolje uspeva pšenica, če smo prejšnji rastlini dobro gnojili, torej n. pr. za gnojeno turščico ali za krompirjem in za deteljo. V teh slučajih se priporoča za pšenico 200—300 kg superfosfata ali 300—400 kg Tomasove žindre in to pred setvijo, kot vrhno gnojilo pa lahko trosimo spomladi v dveh obrokih 50—100 kg čilskega solitra ali 100 kg apnenega dušika. Prvi obrok trosimo v zgodnji pomladi, ko začenja pšenica poganjati, drugi obrok čez 3 tedne.

Kadar sejemo pšenico na žito ali okopavine se priporoča gnojitev pred setvijo s 300 kg superfosfata in 100—150 kg amonijskega sulfata.

Na lahki zemlji in po krompirju ali repi, ki rabita mnogo kalija in katerim nismo gnojili s kalijem, je treba 150 kg 40 odstotne kalijeve soli. (Po poskusih in navodilih prof. Mandekića.)

Zelo zanimivi in poučljivi so poskusi, katere so izvršili v kmetijski šoli v Št. Jurju ob j. ž. (gl. poročilo v »Kmetovalcu« 1921. str. 210.): Na negnojeni parceli je znašal pridelek na 100 m² v snopju 85 kg, čistega zrnja pa 19.20 kg. Največ je vrgla parcela, ki je bila gnojena z 1 kg žveplenokislega amonijaka in 4 kg kostne moke, in sicer 100 kg snopja in 30 kg zrnja. Parcela, ki je bila gnojena z 1 kg žveplenokislega amoniaka in 2 kg superfosfata je dala približno isti uspeh. Parcela, gnojena z 1 kg žveplenokislega amonijaka in 4 kg Tomasove žindre, je dala 90 kg snopja in 25.60 kg zrnja. Parcela, gnojena samo z apnovim dušikom, (1.37 kg) je dala 80 kg snopja in 24.5 kg zrnja. Samo žveplenokisli amonijak je dal 86 kg snopja in 25.5 kg zrnja, sam čilski soliter (1.34 kg) je vrgel 90 kg snopja in 26.1 kg zrnja. 100 kg čilskega solitra pa je pomnožilo pridelek za približno 500 kg zrnja. Samo z dušičnatimi gnojili se je pomnožil na 1 ha pridelek zrnja za 521 do 600 kg.

Največji pridelek je bil tam, kjer se je gnojilo z dušikom in s fosfati, in sicer se je pomnožil do 1079 kg zrnja na 1 ha.

Čisti večji dohodek znaša pri navedenih poskusih, računjen po cenah iz l. 1921., približno 6000 kron!

Pri spomladnem gnojenju z dušikom je treba posebne pazljivosti, ker povzroča preobilica dušika poleganje žita in dobimo vrhu tega le malo zrnja. Dobro sredstvo proti poleganju žita je globoko oranje, izberemo tudi one vrste žita, ki imajo močno slamo in sejemo v široke vrste.

Kjer gnojimo pšenico z hlevskim gnojem, dodamo z dobrim uspehom fosforova gnojila, ker je hlevski gnoj v prvi vrsti dušičnato gnojilo. Na 1 ha dopolnimo hlevski gnoj s 100—150 kg superfosfata in 50—70 kg 40 odst. kalijeve soli. (Dalje sledi.)

g Vrednost denarja. 100 dinarjev velja v Švici 6 frankov 90 centov. Na zagrebški borzi velja 1 dolar 80—81 dinarjev, 1 češkoslovaška krona Din 2.40, 1 lira Din 3.73, 1 francoski frank Din 5.25.

Tržne cene.

Žito. Pretekli teden so cene nekoliko oslabele, ker se je popravil dinar. Letina obeta dobro. Vesti o suši so brez podlage. Koncem tedna se je tržila v Vojvodini pšenica po 400 do 437.5 Din, rž pa 300—350 Din, oves po 250—275 Din, ječmen za pivovarne po 300 Din, za krmo po 250 Din, turščica po 250—255 Din, moka prvovrstna okrog 700 Din, otrobi 150 Din s postaje.

Les. Cene lesu so neznatno oslabele. Švica in Francija precej povprašujeta po lesu, zadnja zlasti po mehkem. Iz Slovenije se izvažata malo, vendar se izgledi za izvoz zopet boljšajo.

Vino. Cene slabijo. Po Hrvatskem ponujajo kmetje 7 do 8 odstotna bela vina po 2.5 Din za liter postavljeno na kolodvor. Boljša preko 8 odstotna nova vina se ponujajo pa 2.5 do 3 Din liter.

Jajca. Pretekli teden so se gibale cene za prvovrstna izvozna jajca okrog 1.10 Din za komad. Radi zboljšanja kurza dinarja se obeta padeč cen.

Cene živini v Zagrebu. Pretekli teden so bile v Zagrebu nastopne cene v dinarjih za 1 kg žive teže: voli Ia 15 do 17.50, IIa 12.50—15, IIIa 10—11, bosanski IIa 10.50—13.75, IIIa 6—8, krave Ia 13.75—16, IIa 11.25—12.50, svinje Ia 25 do 26.50, IIa 22.50—23.75, IIIa 22—22.50, teleta Ia 16.50—18, IIa 14.25—16, IIIa 12.50 do 13.50, seno 80—150 din za met. stot.

Svinjski sejem v Mariboru. Dne 1. t. m. so prignali na sejem v Maribor 315 svinj in 4 ovce. Cene v kronah: prasei 5 do 6 tednov stari 600—1000, 7—9 tednov 1200—1600, 3—4 mesece 2000—2800, 5—7 mesecev 3400—4500, 8—10 mesecev 4800—5500, 1 leto 6000—7000. 1 kg žive teže 90—100, mrtve 115—130, 1 ovca 800—1200 k.

Celjski trg (1. junija). Govedina: v mesnicah I. 29, II. 27, na trgu I. 25, II. 23. Teletina: I. 29, II. 27. Svinjina: svinjsko meso I. 33, II. 32, slanina I. 40, II. 38, mast domača 45, ameriška 40, šunka 50, prekajeno meso I. 49, II. 40—45, jezik 40. Drobnica: kozličevina 30. Klobase hrenovke kg 30—35, sveže kranjske 50, suhe 75, salami 110. Perutnina: piščanec 15—25, kokoš 45—50. Mleko 3.50—4, surovo maslo 60, čajno maslo 80, jajce 1.50. Sladkor v kristalih 27, v kockah 28.50, riž I. 14, II. 8.50, namizno olje 30, bučno 36. Moka: »00« 7.30, »0« 7.25, »2« 6.90, »4« 6.60, krušna 5.35, ješprenj 5.75, koruzna moka 3.80, koruzni zдроб 4.70, ajdova moka 8 (na drobno pri kg po 20 par več). Kurivo: kub. m drv trdih 130, mehkih 100, krma: sladko seno 150, polsladko in kislo 125, slama 100. Zelenjava: glavната salata 0.50—1, kumare 20, grah 15, čebula 5, krompir novi 10, stari 2.

RAZNE.

r **Zavarovanje proti toči na znanstveni podlagi.** Francosko ministrstvo za kmetijstvo organizira vzajemno zavarovanje proti toči. Izdelal se bo zemljevid Francije, na katerem bo v vsakem okrožju in okraju označen sedanji odstotek toče in istotako tudi srednja letna višina škode, ki jo je povročila toča. Na podlagi tega zemljevida se bo potem določala višina zavarovalnih premij.

r **Žena toži moža, ker že tri leta molči.** Pred sodiščem za ločitev zakonov v Londonu je nedavno zahtevala neka Ada Diwer ločitev zakona, ker je njen mož zadnjič izpregovoril ž njo meseca marca 1920. Takrat ji je rekel: „Zadosti te imam.“ Od tistega časa ni več izpregovoril ž njo besedice. Preselil se je v drugo sobo, vendar pa je h kosilu in večerji redno hodil, ker mu je kuha žene ugajala. Kljub vsemu trudu žene p: je mož ostal tih in molčeč. Kaj takega žena ni mogla več prenašati, pa je zato zahtevala ločitev zakona.

r **Aeroplani in orli.** Dogodili so se slučaji, da so se v velikih višinah srečali orli z aeroplani ter napadali letala kakor tudi pilote v njih, tako da so bili prisiljeni spustiti se na tla, če so si hoteli rešiti glave. Švicarski letalec Karter je moral svojčas prekiniti svoj polet preko Alp, ker so se orli neprestano zaletavali v njegov aparat. Te dni pa so poročali listi iz Londona, da se je moralo neko vojaško letalo spustiti na zemljo vsled poškodb, ki mu jih je povzročil kondor, kateri je razkljuval desno krilo letala. Pilot se je branil z revolverjem, ker ni mogel uporabiti strojne puške, vendar mu pa to ni nič pomagalo. Končno mu je padlo na um, da izproži na tiča veliko signalno raketo, katere plamen ga je osmodil in pregnal. Letalo pa je bilo kljub temu že poškodovano in samo sposobnosti pilota se je zahvaliti, da je letalo srečno pristalo na zemljo.

r **Žrtve londonskega prometa.** Cestni promet v Londonu povzroča letno več žrtev kakor ves ostali promet Anglije. L. 1922 je zahteval londonski poulični promet 684 smrtnih žrtev, ranjenih pa je bilo 26.286 oseb. Te številke izkazujejo napram letu 1921 narastek za 104 smrtnih slučaje in 2344 ranjenec. Ugotovljeno je, da odpade od tega števila 6% nesreč na javne omnibuse, 21% nesreč na kamijone, ostali slučaji pa so žrtve drugih vozil. Najmanj žrtev je od vozov s konji. Londonske oblasti skušajo neprestano zmanjšati število teh žrtev ter je v ta namen odločeno, da bodo po vsem Londonu uredili prehode z ene strani ceste na drugo pod zemljo, kar je ponekod že izvedeno in se je izkazalo kot zelo praktično.

r **Strela udarila v Eifflov stolp v Parizu.** Nedavno je udarila strela v sloviti Eifflov stolp v Parizu ter povzročila znatno škodo. Dostop v okolico Eifflovega stolpa je do nadaljnjega prepovedan.

Kupi se

600 m³ smrekovih brzojavnih drogov, mera: 12/16—18/24, dolgih od 9 do 12 m. — Ponudbe na upravo lista.

LISTEK.

M. Hartman:

Gozdna vojna.

I.

Prva leta vlade cesarice Marije Terezije so bila za Češko čas stiske in težkih izkušenj. Deželo so imeli menjaje v posesti in požigali Prusi, Bavarci in Francozi. Vedno nanovo so jo zopet priborili cesarski, tako da končno že ni več vedela, komu pravzaprav pripada, kje naj išče pravico in od katere omenjenih vlasti naj tirja ali pričakuje povračilo za prizadeto škodo. K vsemu temu se je pridružila popolna brezpravnost in nezakonitost, ki sta se pojavili radi nestalnih razmer. Graščaki, ki so bili obenem tudi sodniki, so se postavili na stran raznih vlasti ter so pobegnili, kakor hitro so se približali sovražniki, in prepustili svoje podložnike tujemu in domačemu nasilju. Kmet je v teh razmerah največ trpel in je končno v teh podivjanih časih pričel divjati tudi sam proti sebi. Vojna, nagnjenje k prepiru, zlobno veselje do sovraštva in razpora se je polastilo duhov in kakor hitro so v dolini ali v pogorju izpraznili sovražniki košček ozemlja, so pričeli prebivalci med seboj nehote in nezavestno iskati prepir, ki so prinesli v deželo več nesreče, kakor vsi zunanji sovražniki.

Pozorišče enega najbolj čudnih vojnih dogodkov te vrste so bile vasi, ki se razprostirajo severno-vzhodno od rudarskega mesta Příbrama, od gore Dubne preko Homolskega gozda do doline Litavke in vzhodno ob praški cesti.

Ob ravnokar imenovani rečici, ki pronica v poletju neznatna in le s težavo skozi kamenje, ki pa spomladi ali z nastopajočo zimo silno naraste in pustošajoča polja in travnike, leži raztrgana, ubožna vas Dušnik. Mal gradič z neznatno stolpno uro in obzidanim zelenjavnim vrtom, ki ga imenujejo grajski vrt, je ves njen okras. Slammate strehe, poraščene z mahom in ruševinami, iz katerih poganjajo divje rastline, polmljene lesene ograje, globoke ilovnate jame med hišami, sv. Jamez Nepomuk v sredini, posamezna rdeče pobarvana okna na premožnejših hišah — v daljavi votlo butanje

železnih kladivov in vedni dim nad topilnico srebra — to je vsa vas, to je Dušnik, čegar zgodovino v času avstrijske sukcesijske vojne hočemo tu opisati.

Nekega večera pomladi l. 1744. je sedel, kakor navadno, večji del moškega prebivalstva vasi Dušnik v izbi starega Matije Štroša, ki so ga kratkomalo imenovali v spomin na to, da je bil prejšnje čase vaški župan, samo »starega rihtarja«, ter poslušal modre in izkušene besede starca. Stari župan je vžival od nekdanj v vasi in okolici velik ugled, in sicer ne samo zato, ker je bil prej župan in ker je to čast odložil samo radi visoke svoje starosti oziroma izgubil v burnih časih, temveč tudi radi drugih okoliščin.

Splošno se je šepetalo in verovalo, dasi se nihče ni upal javno trditi, da je stari župan, ki ve toliko skrivnosti in zna o prastarih stvareh tako jasno pripovedovati, kakor da bi se zgodile včeraj ali danes, ki je tako modro govoril in vse svoje besede spremljal z reki iz sv. pisma — splošno se je verovalo, da je husit, da ima češko sv. pismo, iz katerega bere vsako nedeljo, da ima poleg sv. pisma in drugih skrivnostnih knjig globoko pod podom svoje izbe skrit kelih, meč in druge znake husitov.

Čeprav je ljudstvo bilo dobro katoliško, je vendar spoštovalo skrivnosti, ki so obdajale starca, ter je imelo po svojem naravnem nagonu nek svet strah pred lastno preteklostjo, ki je kljub vsemu živela dalje v spominu ljudstva in pred očmi dušniških kmetov posebljena v postavi starega župana. Menili so, da živi v rodu, v katerem je živela dalje pred stoletji cvetoča vera, vsa znanost dolgega časa med takratno in sedanjo dobo. Vendar pa so se upali samo redkokdaj ali pa nikoli govoriti o tej stvari oziroma namigavati nanjo. Samo, ako je stari župan kaj izpregovoril, kar se je zdelo kmetom posebno modro in kar so pripisovali višji znanosti, so se spozrazumno pogledali in dajali pomembna znamenja. Vedno pa so poslušali in verovali njegovim besedam. Tako tudi danes.

Kmetje so govorili o najnovejših dogodkih ter pustili pripovedovati starega župana, kaj je čul v mestu pri uradih o najnovejših bitkah, o vojni in miru, o cesarici, njenih generalih in ministrih. Martin Kejnoh, majhen suh možiček, s bleščečimi očmi in kuštravimi lasmi, pri čegar živahnosti se ni poznala precejšnja starost, je udaril z roko po rdeči mizi ter je menil, medtem ko

je potisnil klobuk na uho: Še dolgo ne bo dobro! Kaj imamo pričakovati od cesarice? Ko je bila pred kratkim v Pragi, je odpodila s trdimi besedami šestinštirideset žepsk v blagoslovljenem stanju, ki so prosile za izpustitev in življenje svojih ujetih mož. Ali je to žensko srce? — Šestinštirideset nosnih žensk! Šestinštirideset nerojenih otrok! Da bi se kamni zjokali! In kaj je naredilo onih šestinštirideset mož? Nihče ne ve! Dolže jih, da so bili dogovorjeni z Bavarci, ker so se uprli požiganju in ker bi brez njih bilo vse uničeno z ognjem in mečem. Pošteni možje so bili in prav so imeli! In Bavarci! S temi je isto! Po starih pismih in listinah imajo baje Bavarci ravno tako pravico do Češke in celo večjo kakor pa Marija Terezija, naša cesarica. Ne bo kmalu bolje, pravim vam, ne bo bolje!

Posameznik ne bo zboljšal razmer in tudi poslabšal ne, je nato izpregovoril stari župan Matija Štros, — na ljudstvu je vse ležeče. Kakršno je ljudstvo, take so tudi razmere. Na duhu, ki živi med ljudstvom, je ležeče. Ako bi bilo ljudstvo tako, da bi se uprlo, ko so peljali nedolžne može v ječe, bi ne dala cesarica takega odgovora, bi sploh do tega ne prišlo. Duh, ki živi v ljudstvu, stoji vedno za vladarji in jim šepeče: Tako in tako storite, to bo preneslo vaše ljudstvo — tega pa ne bo preneslo.

— Ona je hči svojega očeta in jabolko ne pade daleč od drevesa, je pristavil tretji, Martin Kejnoh pa je vzkliknil nekoliko nevoljen vmes: Ako posameznik ne dela dobro in niti slabo, zakaj bi si sami ne pomagali? Zakaj bi čakali, da nam sodnik šele čez leto dni prizna pravico do gozda? Zakaj ne gremo tja in ne pobijemo tatov, Občovancev, ki ga pustošijo, da bo prejalislej bolj pokopališču podoben kakor pa gozdu, predno bo končno izrekel sodnik svojo sodbo?

Kejnoh je sprožil vprašanje, ki je trenutno zbudilo pozornost vseh prisotnih in ki jih je živo zanimalo, kar se je videlo v njihovih bleščočih očeh, na sklonjenih telesih, poslušajoč z napetostjo, kaj bo odgovoril stari župan. To je bilo življenjsko vprašanje. Vas Dušnik je bila revna, tako revna kakor je malo vasi v vsej okolici. Povodnji Litavke so uničevale trud njenih prebivalcev. Vse naokoli je bilo samo naplavljeno kamenje, sprana zemlja, raztrgani s peskom zaliti travniki. Kar je bilo višje ležečega polja in travnikov na gričih, zavarovanih pred vsakoletnimi poplavami, si je tekom stoletij prilastila graščina. Vasi ni ostalo drugo kakor gozd, po imenu Homola, ki se je širil po slemenu gore in ločil dolinsko vas Dušnik od gorske vasi Občovo. Gozd, ki je redil Dušničane s svojim lesom, ki so ga prodajali v Prago

in izkupiček delili med seboj, so čuvali kakor punčico očesa, kakor otroka, zakaj bil je njihov rednik, edina posest, zato tudi njihova tolažba in ponos. Občovanci, ki so bili srečnejši kakor pa njihovi sosedeje v dolini, ker so imeli dovolj dobrega polja in travnikov, pridelkov in živine v polni meri, vseeno niso privoščili Dušničanom popolnega vžitka gozda, in ker se je v resnici širil celo uro preko občinskega mejnika na njihovo stran, so si pod vodstvom svojega župana Mike, splošno znane kot kmetskega advokata, lastili pravico do njegove posesti, kar je zapletlo obe vasi v dolgo pravdo. Razvoj te pravde je prekinil beg graščaka in vseh uradnikov pred bližajočimi se Bavarci in Francozi, in ker je tudi magistrat mesta Příbrama odklonil pravico do rabsodbe, so porabili Občovanci primerni čas brezpravnosti, mogoče v mnenju, da bo pravica njim prisojena, ter so pričeli izsekavati gozd in prodajati les za smešno nizke cene v vse strani svet. Njihov župan, Mika, ki je bil znan v vsej okolici za zvitega človeka, s katerim se ne more meriti noben advokat, ki ima v svoji lasti več starih sodnih knjig, iz katerih je razlagal kmetom, pri katerih se je včasih oglasila vest, njihovo pravico do gozda, je dobil odjemalcev ter vodil lesno trgovino, pri čemer je seveda imel večje dobičke kakor ostali kmetje. To ga je tudi sililo, da je ostal s svojimi varovanci na začrtani poti in izkoriščal kolikor mogoče gozd v času, ki ga mu je nudila vsled vojne splošna zmešnjava. Radi gozdnega spora se je razvil med prebivalci obeh vasi duh sovraštva in ogorčenja, ki je povzročil že večkrat dejanske spopade in grozil tudi s prelivanjem krvi. Zato je tudi nastalo med kmeti živahno zanimanje, ko je Kejnoh obrnil govornico na ta predmet ter zbudil pozornost na besede starega župana, ki je izpregovoril:

Zapisano stoji: Oko za oko, zob za zob. Ni pa rečeno: Ako dela tvoj sosed nasilje, delaj ga tudi ti, ako te okrade, kradi tudi ti. Oko, ki vam ga bo ranil, bo moral ozdraviti po sodbi sodnika, ki je zdravnik preganjanega, in z zdravili, ki mu jih bo ukazal. Naša pravica je zajamčena v starih listinah in ni človeka, ki bi jo mogel odpraviti. Tako moramo verovati, dokler jo ne odpravi sodnik, ki mora reči bogatinu: Vrni ubogemu njegovo ovco. Vojna bo kmalu končana, sodniki bodo morali zopet skrbeti za pravico malega človeka, do tedaj pa moramo potrpeti.

Nosite Palma

kaučuk pete!

Boljše in cenejše so kot usnje.

kaučuk potplate!

Elastična hoja, varstvo proti vlaži.

Kmetje so bili le malo zadovoljni z miroljubnim odgovorom starega župana. Mrmrli so na tihem in več jih je hotelo odgovoriti, ko je planil v izbo mlad kmet, brez klobuka, z razmršenimi lasmi, krvavim obrazom in raztrgano obleko.

Poglejte, kaj so naredili Občovanci z menoj, je vkliknil, ko se je postavil pred kmete in se divje zasmejal, — prav se vam godi. Medtem ko tukaj sedite in klepetate, vozijo voz za vozom v Prago, in ako se kdo izmed vas upa odpreti usta, ga pretepejo, kakor so mene.

Kmetje so planili kvišku, stiskali pesti, pričeli metati klobuke ob tla, kleti in razbijati. »Kaj je, kaj se je zgodilo? Govori, Pepik, govori!«

No, kaj naj bo? — je dejal mladenič Pepik Pikard, ko si je obrisal kri z obraza. — Prihajam, iz Oboršihtha, kamor sem nesel zadnjo kokoš in jajca svoje babice, da jih darujem očetom jezuitom, ki so jo ozdravili. Vračam se vesel z blagoslovom patra gvardijana domov, bil sem dobre volje in pel, zavijem za lesom ob Občovu — in kdo mi pride nasproti? Stari lopov, kmetski advokat Mika iz Občova, s pisalno tablico v roki ter računa in računa. Za njim se je pomikala dolga vrsta konj — in kaj so vlekli konji? Krasne jelke, vitke smreke in breze. Meni zavre kri in zavpijem, ti tat, ti lopov, ali nam zopet voziš najlepši les proč. Ko sem to izgovoril, sem ga obrisal s kučmo okoli ušes, pa stekel čez polje, kar so me nesle noge. Toda ostali Občovanci so me videli. Pustili so konje stati in jo udrli za menoj z mladim Miko na čelu ter me premikastili, kakor vidite.

Tatovi, roparji! so vklikali kmetje. To bodo plačali, jiam bomo že pokazali!

Stojte, to še ni vse! je zaklical za njimi Pepik, ko so hoteli oditi jezni in preklinjaje na prosto. — To

Izdaja konzorcij »Ljudskega tednika«. — Odgovorni urednik Fr. Jereb. — Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Kupim

brzjavne drogeve iz kostanjevega in mehkega lesa, kostanjev les za tanin, bukove prage, vsako množino tramov in vseh vrst rezanega in okroglega lesa. Denar takoj. Ponudbe z obveznimi cenami in dobavnim časom pod »Prodaj« na upravo »Ljudskega tednika«.

še ni vse! Na poti domov sem zvedel od občovanskega žida, da je sklenil Mika z cesarskim dobaviteljem pogodbo za dobavo tolike množine lesa, kolikor jih rabi za gradbo dvesto vojaških čolnov na Labi in za kurivo vojaškim pekarnicam. To je lepa kupčija, v štirih tednih pa bo naš gozd redek, kakor beračev močnik.

Tega ne bo, pri sv. Vavlavu in vseh svetnikih! je vpil Kejnoh. — Tega ne bo! Občovanci so roparji, mi moramo braniti svojo kožo. Kdor je ropar, je tudi morilec, pravi star pregovor. Kdor me hoče umoriti, tega pobijem in konec besedi. Jutri grem v gozd in ako najdem tam kapljo občovanske krvi, bo tekla — to prisegam pri vseh vragih!

Ja, jutri gremo v gozd ter pobijemo vse, kar nam pride pod roke! so vzklikali kmetje ter odhiteli razburjeni ven. Komaj da so staremu županu voščili lahko noč in da je imel starec časa, zaklicati jim: Ne pozabite name. Bom šel z vami v gozd.

Nenadoma je postalo tiho v sobi. »Slabo se razvija!« je mrmral stari župan, ki je ostal sam in si počesal lase nazaj z velikim lesenim glavnikom, ki mu je po stari šegi tičal v dolgih sivih laseh. Potegnil je iz skrivališča v leseni steni staro, debelo knjigo in odšel ven.

Ko je šel po stopnjicah v podstrešje, kjer je imel svojo čumnato, se je v sobi iz temnega kota pri peči začulo pritajeno ihtenje, ki je postajalo vedno močnejše, dokler se ni izpremenilo v dolg, krčevit jok.

Liduška, snaha starega župana, mlada vdovica, kakor so je imenovali v vasi, ker so ji cesarski vzeli moža kmalu po svatbi k vojakom, je za pečjo vse videla in slišala, kar se je godilo v sobi. Jokala je, ker je bila Občovanka, in bolelo jo je, ko je čula govoriti o svojih rojakih, da so tatovi, lopovi in roparji. Posebno pa jo je bolelo, da so govorili o njenem očetu, kmetskem advokatu Miki, kakor o kakšnem zavetniku vseh tatov, o njem, ki je bil doma v vasi spoštovan kot čudež modrosti in učenosti.

Ko je jokaje prišla iz svojega kota in šla po sobi s sklonjeno glavico ter se vsedla k oknu, kjer jo je obsevala luna, ter razpletla svoje dolge plave kite, je bila videti lepa in žalostna. Razžalostile jo niso samo zle besede, izrečene o njenem očetu in rojakih, težke slutnje so jo napolnile. Zdelo se ji je, kakor da bi se možje, ki so danes odšli tako razjarjeni, ne bodo tako kmalu pomirili, kakor da bi bil današnji večer začetek težkih in hudih časov. — Te slutnje ji niso pustile spati in dolgo v noč je še bdela v svoji postelji. Domišljala si je, da bi bilo vse boljše, ako bi bil doma njen mož, dobri in dragi Nikolaj, ker bi govoril za mir, namestu da se sedaj v tuji Šleziji ali na Saškem potika kot podivjan vojak. Težke sanje ji niso pustile spati, dokler se ji ni pojavila napol bdeči misel, ki jo je pomirila. V prvim jutranjim svitom je hotela oditi k starcu v kovačnico ter vprašati preroka za svet in prihodnost. (Dalje prih.)

**Azbetno-cementni škrilj
znamke „Kamenit“**

dobavlja tovarna „KAMENIT“ na Laškem.

Proračuni in obiski brezplačno!